

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2024-2027

(skrajne daty)

Rok akademicki 2025/2026

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Literatura pozytywizmu
Kod przedmiotu*	IC1/12
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Zakład Literatury i Kultury XIX Wieku oraz Badań Mitoznawczych
Kierunek studiów	Filologia Polska
Poziom studiów	studia pierwszego stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	Studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok II semestr 4
Rodzaj przedmiotu	Przedmiot kierunkowy literaturoznawczy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	Dr hab. prof. UR Kazimierz Maciąg
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. prof. UR Kazimierz Maciąg, dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek, dr Anna Dworak, dr Wojciech Maryjka

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	ZW – zaj. warszt.	Liczba pkt. ECTS
4	30							30	4

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)****WYKŁAD: ZALICZENIE****ĆWICZENIA: ZALICZENIE Z OCENĄ NA PODSTAWIE OCEN CZĄSTKOWYCH****PRZEDMIOT KOŃCZY SIĘ EGZAMINEM USTNYM**

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Zaliczenie ćwiczeń, wykładów oraz zdanie egzaminów z poprzednich okresów literackich, umiejętność analizy tekstu literackiego, kompetencje – zorientowanie na zdobywanie wiedzy.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Przekazanie i usystematyzowanie aktualnej wiedzy na temat literatury pozytywizmu oraz podstawowych założeń filozoficznych i głównych nurtów ideowo-artystycznych.
C2	Zapoznanie studentów z twórczością najważniejszych przedstawicieli tej epoki.
C3	Doskonalenie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich okresu pozytywizmu.
C4	Utrwalenie podczas ćwiczeń wiedzy zdobytej na wykładach.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	zna, potrafi zastosować ze zrozumieniem terminologię używaną w opisie twórczości literackiej (oraz innych dziedzin sztuki) okresu pozytywizmu	EK_W02
EK_02	zna i rozumie istotę badań nad literaturą i kulturą, także z uwzględnieniem wiedzy na temat literatury i kultury powszechnej	EK_W08
EK_03	wyszukuj, analizuje krytycznie i ocenia, pozycjonuje i potrafi użyć informacje z dziedziny nauk studiowanej specjalności	EK_U01
EK_04	prezentuje krytyczne podejście w lekturze tekstów źródłowych i akademickich literaturoznawczych, używa metodologii w krytycznym odbiorze tekstów kultury, co pozwala na określenie ich znaczeń, oddziaływania społecznego i rangi w kulturze	EK_U06
EK_05	odpowiedzialnie podchodzi do wyznaczonej roli, przestrzega zasad oraz kultywuje tradycje zawodu nauczyciela; jest świadomy znaczenia polskiej literatury okresu pozytywizmu w kontekście	EK_K03

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

	badań europejskich	
--	--------------------	--

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
Informacje wstępne, omówienie listy lektur, wskazanie najważniejszych opracowań
Założenia filozoficzne, idee społeczne, geografia literacka; rola prasy, walka starej i młodej rasy
Utylitaryzm i tendencyjność wczesnego pozytywizmu
Realizm i naturalizm
Twórczość Elizy Orzeszkowej
Twórczość Bolesława Prusa
Twórczość Henryka Sienkiewicza
Pozytywistyczny Parnas; Adam Asnyk, Maria Konopnicka
Komedie Michała Bałuckiego
Twórczość Adolfa Dygasińskiego
Podsumowanie

B. Problematyka zajęć warsztatowych

Zajęcia warsztatowe - wariant I (dr hab. prof. UR Kazimierz Maciąg)

Treści merytoryczne
Nowelistyka Henryka Sienkiewicza (<i>Humoreski z teki Worszytły, Szkice węglem, Latarnik, Janko Muzykant, Za chlebem, Sachem, Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela, Bartek Zwycięzca</i>). Geneza nowel. Nowele i opowiadania a program pozytywistyczny. Zmiany sienkiewiczowskiego wzorca noweli. Specyficzne ich cechy.
Nowelistyka Bolesława Prusa (na przykładzie <i>Omyłka, Antek i Kamizelka</i>). Klasyczny wzorzec noweli, a nowele Prusa. Tematyka nowel tego autora. Kompozycja nowel i ich problematyka. <i>Omyłka</i> - interpretacja tytułu. Geneza noweli i jej przesłanie. Programy polityczne w <i>Omyłce</i> . Ocena powstania styczniowego. Język ezopowy w tej noweli.
<i>Marta</i> Elizy Orzeszkowej jako powieść tendencyjna. Teoretyczne założenia 2 powieści tendencyjnej. Fabuła i kompozycja powieści. Sposoby kreacji bohaterów. Konstrukcja postaci głównej bohaterki - prawdopodobieństwo psychologiczne tej postaci. Przyczyny jej klęski. Główna „tendencja” powieści. Czy <i>Marta</i> jest typową powieścią tendencyjną? Realizm utworu. Funkcja narratora.
<i>Nad Niemnem</i> Elizy Orzeszkowej. Geneza i przesłanie powieści. Obraz społeczeństwa. Realizm. Obraz powstania styczniowego i rola pamięci historycznej. Rola przyrody. Powieść jako saga rodzinna. Walory artystyczne, język ezopowy w powieści.
<i>Lalka</i> Bolesława Prusa. Geneza powieści. Główny temat powieści wg. autora. Pierwotny tytuł, tytuł ostateczny i jego poliwalencja. Tematyka - polifoniczność. Sposoby kreowania bohaterów. Realizm. Wizja świata w <i>Lalce</i> - teatralizacja. Typy narracji. Humor.

<p><i>Faraon</i> B. Prusa. Geneza powieści i jej założenia. Kreacja postaci głównego bohatera. Ramzes XII a wzór idealnego władcy. Przyczyny podstawowego konfliktu. Wizja państwa i społeczeństwa w <i>Faraonie</i>. Faraon a sprawa polska.</p>
<p>Trylogia H. Sienkiewicza. Tradycje powieści historycznej zagranicą i w Polsce. Geneza Trylogii. Źródła historyczne z których korzystał Sienkiewicz. Ogólny schemat kompozycyjny dzieła. Konstrukcja postaci głównych bohaterów. Narracja w Trylogii. Język utworu. Sienkiewicz a historia. Sienkiewicz a tradycja romantyczna. Ideowa funkcja dzieła. Przyjęcie Trylogii przez współczesnych.</p>
<p><i>Grube ryby</i> Michała Bałuckiego jako komedia pozytywistyczna.</p>
<p>Poezja Adama Asnyka. Interpretacja wybranych utworów: <i>Publiczność do poetów</i>, <i>Poeci do publiczności</i>, <i>Różowa chwilka</i>, <i>Legenda pierwszej miłości</i>, <i>XIX wiekowi</i>, <i>Na początku</i>, <i>Panienczka</i>, <i>Kopciuszek</i>, <i>Historyczna nowa szkoła</i>, <i>Sztuczne kwiaty</i>, <i>Limba</i>, <i>Ulewa</i>. Cykl <i>Nad głębiami</i> jako przykład liryki intelektualnej. 2 godz. Wybrane wiersze Marii Konopnickiej (<i>Kubek</i>, <i>Contra spem spero</i>, <i>Rota</i>, wybrane liryki „ludowe”).</p>
<p>Wybrane teksty publicystyki pozytywistycznej.</p>

Zajęcia warsztatowe - wariant II (dr hab. prof. UR Mariusz Chrostek)

<p>Treści merytoryczne</p>
<p>1. Informacje wstępne. Omówienie planu zajęć, kanonu lektur oraz literatury przedmiotu.</p>
<p>Spółeczny i literacki program polskiego pozytywizmu w publicystyce i krytyce literackiej: - wpływ filozofii zachodnioeuropejskiej (teorie Comte’a, Spencera, Taine’a, Buckle’a, Darwina) na światopogląd pozytywistyczny</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisarze polscy wobec realizmu i naturalizmu na zachodzie Europy - spór “młodych” i “starych” - walka prasy - społeczne hasła programu “młodych” (praca organiczna, praca u podstaw, emancypacja kobiet, asymilacja mniejszości narodowych) - literacki program pozytywistów: - stosunek do romantyzmu - dyskusja nad rolą poezji i poety - “bitwa” o powieść i poetyka powieści tendencyjnej - założenia powieści dojrzałego realizmu - rola powieści historycznej.
<p>3. Poezja czasów niepoetyckich</p> <ul style="list-style-type: none"> - twórczość Adama Asnyka: - utwory tzw. programowe - liryka osobista - tematyka tatrzańska - problematyka filozoficzna - wybrane problemy cyklu sonetów <i>Nad głębiami</i>
<p>4. Wybrane problemy noweli pozytywistycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyróżniki noweli jako gatunku literackiego - tematyka wybranych utworów: a) problemy mieszkańców wsi, b) losy dzieci, c) obraz kapitalistycznego społeczeństwa, d) mniejszości narodowe, e) problem emigracji - kreacja bohatera nowelistycznego

- formy narracji w nowelistyce
5. Powieść tendencyjna na przykładzie <i>Marty</i> Elizy Orzeszkowej - kreacja bohaterki tytułowej - przyczyny niepowodzeń Marty - różne punkty widzenia kwestii kobiecej - celowość zakończenia utworu i jego znaczenie dla ideologicznej wymowy powieści - słabe i mocne strony <i>Marty</i> .
6. Cechy powieści dojrzałego realizmu - <i>Lalka</i> Bolesława Prusa: - konstrukcja postaci pierwszoplanowych i epizodycznych, romantyczny bunt bohaterów wobec istniejącej rzeczywistości: a) romantyczne i pozytywistyczne elementy kreacji Wokulskiego, b) pozytywistyczni idealisci - narracyjny dwugłos w <i>Lalce</i> i jego rola - skrupulatna obserwacja, faktografizm, precyzyjna analiza charakterologiczna i tło historyczne powieści jako cechy realizmu - obrazy Warszawy
7. Powieść historyczna - H. Sienkiewicz <i>Ogniem i mieczem</i> - zwrot do powieści historycznej w twórczości pisarza - rola tradycji w dobie niewoli narodowej - kreacje bohaterów Trylogii - stylistyka narracji <i>Ogniem i mieczem</i> - problem prawdy historycznej: B. Prus, "Ogniem i mieczem". Powieść z lat dawnych Henryka Sienkiewicza, [w] <i>Polska krytyka literacka</i> , t. 3, Warszawa 1959
8. Naturalizm w powieści polskiej - pozytywiści wobec naturalizmu zachodnioeuropejskiego - naturalistyczna twórczość Adolfa Dygasińskiego - <i>Zajęc</i> : a) funkcjonowanie elementów naturalistycznych i realistycznych w utworze - różnice i podobieństwa, b) dwutorowość akcji: równoległość losów ludzkich i zwierzęcych, c) wymowa etyczna <i>Zajęca</i> , d) kompozycja, narracja, język i styl - elementy naturalizmu w <i>Chamie</i> E. Orzeszkowej - naturalistyczna motywacja losu bohatera <i>Placówki</i> B. Prusa

3.4 Metody dydaktyczne

Wykład: wykład z prezentacją multimedialną

Zajęcia warsztatowe: dyskusja, analiza i interpretacja tekstu literackiego, samodzielna praca studenta.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	obserwacja i ocena w trakcie zajęć	Zaj. warszt., wykład

Ek_02	egzamin ustny, ocena w trakcie zajęć	wykład
Ek_03	obserwacja i ocena w trakcie zajęć	Wykład, zaj. warszt.
Ek_04	obserwacja i ocena w trakcie zajęć	Zaj. warszt.
Ek_05	Obserwacja i ocena w trakcie zajęć, egzamin ustny	Zaj. warszt.

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

ZAJĘCIA WARSZTATOWE: zaliczenie z oceną na podstawie aktywności oraz obecności na zajęciach.
Egzamin: ocena na podstawie znajomości zagadnień egzaminacyjnych.

Zagadnienia do egzaminu:

1. Chronologia i periodyzacja polskiego pozytywizmu. Zapowiedzi nowej epoki przed rokiem 1864 (prekursorzy).
2. Podstawy filozoficzne pozytywizmu zachodnioeuropejskiego i najważniejsi przedstawiciele.
3. Światopogląd pozytywistyczny: scjentyzm, ewolucjonizm, agnostycyzm, utylitaryzm, wiara w postęp. Odwołaj się do wybranych poglądów filozoficznych.
4. Sytuacja polityczna i społeczna w Galicji w dobie autonomii – warunki rozwoju polskiej kultury.
5. Formy represji po powstaniu styczniowym (w zaborze rosyjskim) i ich echa w literaturze polskiej
6. Germanizacja i rozwój kultury polskiej w zaborze pruskim.
7. Język ezopowy w publicystyce i literaturze; bojkot wobec zaborców.
8. Praca organiczna, praca u podstaw, emancypacja kobiet, równouprawnienie Żydów. Omów najważniejsze założenia społeczne pozytywizmu, odwołując się do publicystyki i literatury.
9. Problem emancypacji kobiet w publicystyce i literaturze polskiej.
10. Stosunek pozytywistów do wielkiego romantyzmu oraz do jego epigonów i grafomanów. Wskaż przykłady.
11. Rola tradycji w dobie niewoli narodowej – twórczość Sienkiewicza, Orzeszkowej, malarstwo Matejki.
12. Rola prasy i publicystyki w okresie pozytywizmu. Wskaż najważniejsze teksty publicystyczne (np. A. Świętochowski, *My i wy*, *Praca u podstaw*; E. Orzeszkowa, *Kilka słów o kobietach*, *O Żydach i kwestii żydowskiej*, *Kilka uwag nad powieścią*; dowolny artykuł B. Prusa lub A. Świętochowskiego o pracy organicznej).
13. Założenia i poetyka literatury tendencyjnej – podaj przykłady.
14. Realizm jako prąd literacki; poetyka realizmu. Gatunki (powieść, nowela, opowiadanie, obrazek). Triumf powieści.
15. Filozoficzne i literackie założenia naturalizmu; poetyka naturalizmu.
16. Dziecko jako bohater noweli pozytywistycznej. Scharakteryzuj kilku wybranych bohaterów.
17. Pogłosy powstania styczniowego w literaturze pozytywistycznej.
18. Polscy Żydzi w literaturze pozytywizmu (A. Świętochowski; *Chawa Rubin*, M. Konopnicka, *Mendel Gdański*; E. Orzeszkowa, *Meir Ezofowicz*).
19. *Marta* E. Orzeszkowej jako powieść tendencyjna.
20. Problem asymilacji i równouprawnienia Żydów w *Meirze Ezofowiczu*.
21. *Meir Ezofowicz* – bohater tragiczny i romantyczny.
22. Chwała zwyciężonym – hołd dla powstania styczniowego w *Nad Niemnem* i *Gloria victis*; język

ezopowy pisarki.

23. Heroizm woli i heroizm pracy – symbolika dwóch mogił w *Nad Niemnem*; *Nad Niemnem* jako powieść o dziedzictwie pokoleń.

24. Optymizm *Nad Niemnem*; młode pokolenie w powieści; praca organiczna i praca u podstaw – odzwierciedlenie pozytywistycznych założeń w utworze.

25. Przedstaw analizę dwóch wybranych nowel Elizy Orzeszkowej (np. *A...b...c...*; *Dobra pani*).

26. *Lalka* jako powieść o trzech pokoleniach idealistów na tle społecznego rozkładu.

27. Narracyjny dwugłos w *Lalce* i jego rola (tu: losy i poglądy starego subiekta).

28. Humor w *Lalce* (tu: studenci – Maleski, Patkiewicz i „ten trzeci”).

29. *Lalka* jako powieść o miłości.

30. Mistrzowskie kreacje kobiece i męskie w *Lalce* (także wśród postaci drugoplanowych).

31. *Lalka* jako powieść „wielkiego” realizmu.

32. *Faraon* Bolesława Prusa jako powieść o państwie i walce o władzę.

33. Dlaczego Ramzes XIII przegrał z kapłanami? Polityczne aluzje w *Faraonie*.

34. Rola kapłanów w państwie egipskim (*Faraon* Bolesława Prusa).

35. Życie Warszawy i codzienne problemy warszawiaków na przykładzie kilku wybranych na przykładzie kilku wybranych Kronik tygodniowych B. Prusa (trzy teksty).

36. *Kamizelka*, *Katarynka*, *Antek* B. Prusa – prawda o życiu w mieście i na wsi. Realizm utworów (można odwołać się też do innych nowel Prusa).

37. Trylogia H. Sienkiewicza jako powieść historyczna.

38. *Krzyżacy* H. Sienkiewicza jako powieść historyczna.

39. Elementy powieści przygodowej w Trylogii; realizm i baśniowość, epeicność cyklu.

40. Problem prawdy historycznej w Trylogii.

41. Wątek miłosny w Trylogii (wpływ romansu antycznego).

42. Humor w Trylogii.

43. Sugestywny i barwny obraz świata XVII-wiecznej szlachty w Trylogii.

44. Mistrzowskie kreacje w Trylogii (np. Zagłoba, Kmicic, Wołodyjowski, Baśka, Bohun).

45. Tragiczna i szlachetna postać ojca w *Krzyżakach* – Jurand.

46. Wątek miłosny w *Krzyżakach*.

47. Świat rycerstwa zachodnioeuropejskiego i polskiego w *Krzyżakach*.

48. Zanalizuj trzy wybrane nowele Sienkiewicza (np. *Sachem*, *Za chlebem*, *Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela*, *Latarnik*).

49. Obraz wsi powiatowskiej w *Szkicach węglem* H. Sienkiewicza.

50. *Dom otwarty* Michała Bałuckiego jako komedia mieszczańska.

51. Naturalizm w Polsce: Zając A. Dygasińskiego – paralela losów ludzkich i zwierzęcych.

52. Liryka miłosna A. Asnyka i M. Konopnickiej. Omów wybrane wiersze.

53. Taty w twórczości A. Asnyka.

54. Cykl *Nad głębiami* jako wyraz poglądów filozoficznych A. Asnyka.

55. Patriotyczne i humanistyczne treści w twórczości M. Konopnickiej.

56. Zanalizuj 2-3 nowele M. Konopnickiej (np. *Mendel Gdański*, *Miłosierdzie gminy*, *Nasza szkap*).

Zagadnienia z Arcydzieł literatury europejskiej

57. C. Dickens i H. Balzac – twórcy europejskiego realizmu. Autor „Komedii ludzkiej” i jego metoda twórcza: człowiek jako wytwór środowiska, wszechwładna rola pieniądza (*Ojciec Goriot*, *Eugenia Grandet*); elementy irracjonalne i fantastyczne prozy Balzaca (*Jaszczur*).

58. Realizm rosyjski – L. Tołstoj: a) *Wojna i pokój* jako powieść historyczna i obyczajowa;

historiozofia Tołstoja (twórcą historii naród, nie jednostka wybitna). b) *Anna Karenina* jako arcydzieło powieści psychologicznej; jedna z najdoskonalszych kreacji kobiecych w literaturze europejskiej; problem miłości „występnej” i obowiązków rodzinnych.

59. *Anna Karenina* i *Emma Bovary* – dwie bohaterki tragiczne w literaturze europejskiej.

60. Mistrz obiektywizmu - G. Flaubert. *Madame Bovary* jako powieść antymieszczańska; choroba bovaryzmu, elementy naturalistyczne, znakomita kreacja kobieca.

61. Naturalizm francuski i jego najwybitniejszy przedstawiciel – E. Zola. Omów wybraną powieść (*Germinal* - pełna brutalnych scen powieść o życiu francuskich górników; *Nana* – powieść o losach prostytutki i o biologicznej sile erotyzmu; *Wszystko dla pań* – historia XIX wiecznego „hipermarketu” i jednej z jego sprzedawczyń).

62. Dylematy moralne w twórczości F. Dostojewskiego. Próba wędrowki w głąb duszy ludzkiej i próba wyjaśnienia istoty zła. Omów na przykładzie *Zbrodni i kary*.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny z harmonogramu studiów	60
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	3
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (lektura, przygotowanie do zajęć i egzaminu, napisanie referatu)	57
SUMA GODZIN	120
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	4

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	-----
zasady i formy odbywania praktyk	-----

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

TEKSTY

A. OBOWIĄZKOWE

Asnyk Adam, wybrane poezje (7).

Bałucki Michał, *Dom otwarty* lub *Grube ryby*.

Dygasiński Adolf, *Zajęc*.

Konopnicka Maria, wybrane poezje (5) i nowele (3).

Orzeszkowa Eliza, *Nad Niemnem, Gloria victis, Marta, Meir Ezołowicz*, (postawiem opatrzył J. Krzyżanowski, słowniczek M. Bokszczanin, Warszawa 1988 lub inne wydanie), 3 opowiadania wybrane.

Prus Bolesław, *Lalka, Faraon*, wybrane opowiadania i nowele (4), wybrane kroniki (3).

Sienkiewicz Henryk, *Trylogia, Krzyżacy*, wybrane nowele i opowiadania (4).

Świętochowski Aleksander, *Chawa Rubin, Woły, Klub szachistów*.

Wybór tekstów publicystycznych (na podst. *Programy i dyskusje literackie*. oprac. J. Kulczycka-Saloni, BN I 249, Wrocław 1985).

Obowiązują także lektury z *Arcydzieł literatury europejskiej*.

B. UZUPEŁNIAJĄCE (wybrać jedną lekturę)

1. Eliza Orzeszkowa, *Cham* (wydanie dowolne).
2. Bolesław Prus, *Anielka; Emancypantki* (wydanie dowolne); *Placówka* (wydanie w serii BN).
3. Henryk Sienkiewicz, *Bez dogmatu; Quo vadis* (wydania w serii BN); *Listy z podróży do Ameryki* (wydanie dowolne).
4. Antoni Sygietyński, *Wysadzony z siodła; Na skałach Calvados* (wydanie dowolne).

OPRACOWANIA

A. Podręczniki i opracowania ogólne (lektury obowiązkowe)

Borkowska Grażyna, *Pozytywiści i inni*, Warszawa 1996

Kołąkowski Leszek, *Filozofia pozytywizmu. Od Hume'a do Koła Wiedeńskiego*, Warszawa 1966.

Kulczycka-Saloni, *Pozytywizm*, Warszawa 1971.

Markiewicz Henryk, *Pozytywizm*, Warszawa 1978 i wyd. nast. Markiewicz

Henryk, *Literatura pozytywizmu*, Warszawa 1986 i wyd. nast.

Nofer-Ładyka Alina, *Literatura polska okresu realizmu i naturalizmu*, Warszawa 1968.

Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku, Seria IV Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu, pod red. Janiny Kulczyckiej-Saloni, Henryka Markiewicza, Zbigniewa Żabickiego, t. 1-4, przyszłej pracy zawodowej. Warszawa 1965-1971.

Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu, red. E. Jankowski i J. Kulczycka-Saloni, t. 1-3, Wrocław 1980-1984.

Przybyła Zbigniew, *Wskazówki bibliograficzne*, [w:] Henryk Markiewicz, *Pozytywizm...* (tu szczegółowa bibliografia do poszczególnych zagadnień) *Słownik literatury polskiej XIX wieku*. Pod. red. Józefa Bachorza i Aliny Kowalczykowej, Wrocław 1994.

Straszewska Maria, *Romantyzm – pozytywizm* w wyd. zbior. *Literatura polska*, t. 2, Warszawa 1990.

Tatarkiewicz Władysław, *Historia filozofii*, Warszawa 1970 i wyd. nast., t. 3: *Filozofia XIX wieku i współczesna*, cz. I *Filozofia XIX wieku*.

Weiss Tomasz, *Pozytywizm*, [w:] *Okresy literackie*, pod red. Jana Majdy, Kraków 1983 i wyd. nast.

B. Opracowania poszczególnych zagadnień (lektury obowiązkowe)

Another Canon: The Polish Nineteenth-Century Novel in World Context, ed. by Grażyna Borkowska,

Lidia Wiśniewska, Polonistik im Kontext, LIT Verlag, Switzerland 2020.

Burkot S., *Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX w.* Wrocław 1968

- Chrostek M., *Mitologizacja Syberii i zesłańców w twórczości polskich pozytywistów i modernistów*, [w:] *Syberia infernalna – mity i oblicza rzeczywistości*. Red. Małgorzata Cwenk we współpracy z Janem Trynkowskim, Lublin 2014, s. 111-139
- Anna Janicka, *Tradycja i zmiana. Literackie modele dziewiętnastowieczności. Pozytywizm i "obrzeża"*, Białystok 2015.
- Knysz-Rudzka D., *Europejskie powinowactwa naturalistów polskich*, Warszawa 1992.
- Knysz-Rudzka D., Paczoska Ewa, *Naturalizm i naturaliści w Polsce*, Warszawa 1992.
- Kulczycka-Saloni J., *Wstęp* [w:]. *Programy i dyskusje literackie*. oprac. BN s. I nr 249, Wrocław 1985 (tu także: F. Krupiński, *Romantyzm i jego skutki*, A. Świętochowski, *My i wy*; A. Świętochowski, *Pleśń społeczna i literacka*; P. Chmielowski, *Młode siły*; E. Orzeszkowa, *Listy o literaturze*).
- Maciąg Kazimierz, *Elementy fantastyki słowiańskiej w „Ogniem i mieczem” i „Krzyżakach” Henryka Sienkiewicza*, [w:] *Słowiańskie światy wyobraźni / Slavic Worlds of Imagination*, pod red. M. Dyras, A. Fidowicz, M. Grudy, Kraków 2018.
- Markiewicz Henryk, *Główne problemy wiedzy o literaturze*, Kraków 1965 (tu: Realizm, naturalizm, typowość).
- Markiewicz Henryk, *Przekroje i zbliżenia. Rozprawy i szkice historycznoliterackie*, Warszawa 1967 (tu: *Dialektyka pozytywizmu polskiego*, *Antynomie powieści realistycznej dziewiętnastego wieku*, *Literatura okresu pozytywizmu w perspektywie polskiej i światowej*).
- Markiewicz Henryk, *Spór o przełom pozytywistyczny*, „Teksty Drugie” 1990, nr 5-6.
- Markiewicz Henryk, *Świadomość literatury. Rozprawy i szkice*, Warszawa 1985 (tu: *Pozytywiści wobec romantyzmu polskiego*).
- Polska krytyka literacka 1800 - 1918*. Materiały, t. III, pod red. J. Krzyżanowskiego, oprac. J. Kulczycka-Saloni Janina, Frybes Stanisław, Warszawa 1959 (tu m.in.: B. Prus, „*Ogniem i mieczem*”. *Powieść z lat dawnych Henryka Sienkiewicza*; H. Sienkiewicz, *O powieści historycznej*).
- Ratajczak Wiesław, *Literatura polska XIX wieku*, Poznań 2008.
- Tomkowski Jan, *Mój pozytywizm*, Warszawa 1993.
- Warzenica Ewa, *Pozytywistyczny „obóz młodych” wobec tradycji wielkiej poezji romantycznej (lata 1966-1881)*, Warszawa 1968.
- Weiss Tomasz, *Przełom antypozytywistyczny w Polsce w latach 1880-1890*, Kraków 1966.

Literatura uzupełniająca: OPRACOWANIA TWÓRCZOŚCI POSZCZEGÓLNYCH PISARZY ORAZ LEKTUR (DO WYBORU)

- Bachórz Józef, *Wstęp*, [w:] Bolesław Prus, *Lalka*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1991.
- Bachórz Józef, *Wstęp*, [w:] Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*, Wrocław 1998.
- Baczewski Antoni, *Poezja Adama Asnyka, El...y*. Rzeszów 1991 (tu: *Nad głębiami – synteza przeświadczeń filozoficznych Asnyka*).
- Baczewski Antoni, *Twórczość Adama Asnyka*, Rzeszów 1984.
- Barczyński Janusz, *Narracja i tendencja. O powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Wrocław 1976.
- Bielat Andrzej OP, *Chrześcijańska tożsamość bohaterów powieści Henryka Sienkiewicza* [w:] *Teologia fundamentalna na straży tożsamości chrześcijaństwa*, red. Przemysław Artemiuk, Płock-Lublin 2017.
- Brodzka Alina, *Maria Konopnicka*, Warszawa 1961.
- Brodzka Alina, *O nowelach Marii Konopnickiej*. Warszawa 1958.
- Brzozowska Danuta, *Adolf Dygasiński*, Warszawa 1957.
- Budrewicz Tadeusz, *Konopnicka. Szkice historycznoliterackie*, Kraków 2000.

- Budrewicz Tadeusz, *Posłowie*, do: M. Konopnicka, *Pisma wybrane*, red. Jan Nowakowski, Warszawa 1988, t. 2, *Nowele*.
- Bujnicki Tadeusz, *Literacki obraz narodu w „Trylogii”*, [w:] *Światopogląd i poetyka. Szkice o powieściach historycznych Henryka Sienkiewicza*. Wydawnictwo WSP, Rzeszów 1999.
- Bujnicki Tadeusz, *Wstęp*, [w:] Henryk Sienkiewicz, *Wybór nowel i opowiadań*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1992, BN I/231.
- Bujnicki Tadeusz, *Wstęp*, [w:] Henryk Sienkiewicz, *Krzyżacy*, t. 1-2, Wrocław 1990 (BN).
- Bujnicki Tadeusz, *„Trylogia” Sienkiewicza na tle tradycji powieści historycznej*, Kraków 1973.
- Bujnicki Tadeusz, *„Sienkiewicza „powieści z lat dawnych”*. *Studia*, Kraków 1996.
- Bujnicki Tadeusz, *Sienkiewicz i historia*, Warszawa 1981.
- Bujnicki Tadeusz, *Od bohaterów „liliputów” do bohaterów „olbrzymów”*. *Z zagadnień struktury...*, „Polonistyka” 1986 z. 9.
- Bujnicki Tadeusz, *„Sachem” Sienkiewicza. Szkic interpretacyjny*. [W:] *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Red. T. Weiss. Kraków 1984.
- Bujnicki Tadeusz, *Sienkiewiczowskie „laboratorium formy”*... [w:] „Ruch Literacki” 1967 nr 2.
- Tadeusz Bujnicki, Andrzej Rataj, *Trylogia Sienkiewicza. Leksykon*, Kraków 1998.
- Chrostek M., *Niechciani męczennicy. Bolesne problemy zesańców w twórczości Marii Konopnickiej*, [w:] *Syberyjskie przestrzenie intymne*, red. Małgorzata Król, Małgorzata Łukaszuk, Lublin 2016, s. 121-140.
- Cieślak Stanisław, *Wiera pozytywistów: Orzeszkowa, Konopnicka, Prus, Sienkiewicz*, Łódź 2010.
- Detko Jan, *Eliza Orzeszkowa*, Warszawa 1971.
- Eile Stanisław, *Ideał powieści pozytywistycznej. „Nad Niemnem” Orzeszkowej*, „Pamiętnik Literacki”, 1974, z. 1.
- Eile Stanisław, *Dialektyka „Lalki” B. Prusa*. „Pamiętnik Literacki” 1973 z. 1. Fita Stanisław, *„Placówka” B. Prusa*, Warszawa 1980.
- Grzeniewski Ludwik, Warszawa w „Lalce” Prusa, Warszawa 1965.
- Henryk Sienkiewicz. Biografia – twórczość – recepcja*, pod red. L. Ludorowskiego i H. Ludorowskiej, Lublin 1998.
- Historia literatury polskiej w dziesięciu tomach*. T. VI: *Pozytywizm*, red. Anna Skoczek, Bochnia - Kraków - Warszawa 2004.
- Historia literatury polskiej w dziesięciu tomach*. T. VII: *Pozytywizm. Realizm. Naturalizm*, red. Tadeusz Skoczek, Bochnia - Kraków - Warszawa 2004.
- Ludorowski Lech, *Wizjoner przeszłości. Powieści historyczne Henryka Sienkiewicza*, Lublin 1999.
- Ihnatowicz Ewa, *Literacki świat rzeczy. O realiach w pozytywistycznej powieści obyczajowej*, Warszawa 1995,
- Jakubowski Jan Zygmunt, *Z dziejów naturalizmu w Polsce*, Wrocław 1951.
- Jakubowski Jan Zygmunt, *Zapomniane ogniwo. Studium o Adolfie Dygasińskim*, Warszawa 1967.
- Kabata Michał, *Myśl filozoficzna XIX wieku w poezji Adama Asnyka*, „Poezja” 1975 nr 11.
- Krzyżanowski Julian, *Adam Asnyk. Poeta czasów niepoetyckich*. [w:] *W kręgu wielkich realistów*, Kraków 1962.
- Krzyżanowski Julian, *Twórczość Henryka Sienkiewicza*, Warszawa 1976.
- Kulczycka-Saloni Janina, *Nowelistyka B. Prusa*. Warszawa 1969.
- Kulczycka-Saloni Janina, *O „Faraonie”*. *Szkice*, Wrocław 1955.
- Kujawscy Krystyna i Lech, *„Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej* (seria BAL), Warszawa 1988.
- Lektury polonistyczne. Pozytywizm – Młoda Polska*. t. 1. Pod red. S. Grzeszczuka. Kraków 1998. Tu rozdz. o Potopie, o Faraonie.
- Leksykon „Lalki”*: [w:] *Nowa Panorama Literatury Polskiej* : <https://nplp.pl/prus-plus/leksykon-lalki/>

- Łoboz Małgorzata, Tadeusz Żabski, *Pozytywizm*, Wrocław 2008.
- Maciąg Kazimierz, „Gwałtowny jak lew i uparty jak wół”. *Ramzes XIII jako negatywny bohater „Faraona” Bolesława Prusa*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” nr 19 Seria Filologiczna. Dydaktyka 3, pod. red. Z. Sibigi, Rzeszów 2004.
- Maciąg Kazimierz, *Nauka (pozytywistyczna) w „Faraonie” Bolesława Prusa*, [w:] *Myśl filozoficzna, teologiczna i socjologiczna Bolesława Prusa*, pod red. R. Blech, S. Karpowicz-Słowikowskiej, Gdańsk 2018.
- Malinowska Elżbieta, „Szukajcie prawdy...” (*Do młodych A. Asnyka*), [w:] *Poezja polska. Interpretacje*, red. Krystyna Heska-Kwaśniewicz i Bogdana Zelera, Wydawnictwo „Książnica”, Katowice 2000.
- Mocarska-Tycowa Zofia, *Wybory i konieczności. Poezja wobec gustów estetycznych i najważniejszych pytań i najważniejszych pytań swoich czasów*, Toruń 1990.
- Pozytywizm*, red. Sławomir Żurawski, Warszawa 2008.
- Prus i inni*, Malik Jakub, Paczoska E. (red.), Lublin 2003.
- Markiewicz Henryk, „*Lalka Bolesława Prusa*, Warszawa 1967 (tu m.in. Z. Nałkowska, *Miłość w „Lalce”*, M. Dąbrowska, *Monografia wielkiej miłości*).
- Markiewicz Henryk, *O realizmie „Faraona”*, [w:] *Prus i Żeromski*, Warszawa 1964.
- Markiewicz Henryk, *Nadbudowa ideologiczna*, w: *Pozytywizm*, PWN, Warszawa 1978 (lub:) *Pozytywizm. Epoka i prąd*, w: *Literatura pozytywizmu*, PWN, Warszawa 1998.
- Martuszevska Anna, *Pozycja narratora w powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*. Gdańsk 1970.
- Martuszevska Anna, *Tendencyjność* [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*. Pod red. Józefa Bachorza i Aliny Kowalczykowej. Wrocław 1994.
- Miejsca Konopnickiej. Przeżycia – pejzaż – pamięć*, red. T. Budrewicz i M. Zięba, Kraków 2002.
- Mocarska-Tycowa Zofia, *Wybory i konieczności: poezja Asnyka wobec gustów estetycznych i najważniejszych pytań swoich czasów*, Toruń 1990
- Nofer-Ładyka Alina, *Henryk Sienkiewicz*, Warszawa 1965 i nast.
- Nofer-Ładyka Alina, *Tendencyjna literatura* [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1985.
- Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy*, pod red. Andrzeja Z. Makowieckiego, Warszawa 1992.
- Paczoska Ewa, „*Lalka*”, czyli *rozpad świata*, Białystok 1995.
- Paszek Jerzy, *Kryształowo spokojne zmysły („Maria” i „Marta” E. Orzeszkowej)* [w:] *Studia o twórczości E. Orzeszkowej*. Pod red. J. Paszka. Katowice 1989.
- Pieścikowski Edward, *Geneza „Omyłki”*. [w:] *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szwejkowskiemu*. Wrocław 1966.
- Powieściopisarze o „Lalce”* [w:] *Nowa Panorama Literatury Polskiej*: <https://nplp.pl/prus-plus/powieściopisarze-o-lalce/>
- Przybyła Zbigniew, „*Lalka*” *Bolesława Prusa. Semantyka - kompozycja - konteksty*. Rzeszów 1995.
- Romankówna Mieczysława, „*Lalka*” *Bolesława Prusa*, Warszawa 1960.
- Rudzki Jerzy, *Aleksander Świętochowski i pozytywizm warszawski*. Warszawa 1968.
- Samborska-Kukuć Dorota, „*Lalka*” *Bolesława Prusa – pamięć tragedii greckiej. Z problemów intertekstualności*, Łódź 2011.
- Sandler Samuel, *Wstęp* [w:] A. Świętochowski, *Nowele i opowiadania*. Wybór i opracowanie Sandler Samuel. Seria BN. Wrocław 1965.
- Sekiguchi Tokimasa, *Czy Lalka Bolesława Prusa wejdzie do literatury światowej?* [w:] *Światowa historia literatury polskiej. Interpretacje*, red.: M. Popiel M. i in., Kraków 2020.
- Sobieraj Tomasz, *Fabuły i „światopogląd”*. *Studia z historii polskiej powieści XIX wiecznej*, Poznań

2004.

- Stoff Andrzej, *Jeszcze o „Trylogii”*. Radom 2004 (rozdz. *Co zawdzięczamy „Trylogii”?* *Literackie świadectwo znaczenia powieści Sienkiewicza*).
- Stoff Andrzej, *Zagłoba sum!*, Toruń 2006.
- Surowiec K., „*Gloria victis*” - *dziejowa pamiątka „gasnącego pokolenia”*. Zeszyty Naukowe WSP w Rzeszowie. Z. 13. Seria Filologiczna. Historia literatury 2. 1994.
- Surowiec K., *Miłość i pieniądze. O finansowej karierze Stanisława Wokulskiego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Historia Literatury 5”, Rzeszów 2010.
- Szaruga Leszek, „*Faraon*” jako powieść o państwie, „*Teksty*” 1975 z.
2. Sztachelska Jolanta, *Czar i zakłęcie Sienkiewicza. Studia i szkice*, Białystok 2003. Szypowska Maria, *Asnyk znany i nieznan*. Warszawa 1971.
- Szweykowski Zygmunt, *Twórczość Bolesława Prusa*. Warszawa 1972. Szweykowski Zygmunt, „*Trylogia*” Sienkiewicza. Poznań 1962.
- Świętochowski S., *Liberum veto*. Wybór Samuel Sandler, komentarz M. Brykalska. T. 1-2. Warszawa 1976.
- Tokarzówna Krystyna, *Autobiograficzne tło „Omyłki”* [w:] *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szweykowskiemu*, red. J. Maciejewski i in., Wrocław 1966.
- „*Trylogia*” Sienkiewicza. *Studia, szkice, polemiki*. Wyboru dokonał i opracował Tomasz Jodełka, Warszawa 1962. (Tu m.in.: Olgierd Górka, „*Ogniem i mieczem*” a rzeczywistość historyczna; Zygmunt Szweykowski, *Baśniowość „Trylogii”*; Juliusz Kleiner, *Artyzm Sienkiewicza*; oraz wypowiedzi na temat Trylogii: Józefa Bohdana Zalewskiego, Józefa I. Kraszewskiego, Aleksandra Świętochowskiego, Bolesława Prusa, Juliana Klaczki, Ignacego Chrzanowskiego).
- W świecie Elizy Orzeszkowej*, red. H. Bursztyńska, Kraków 1990. Wilkoń Aleksander, *O języku i stylu „Ogniem i mieczem”*. Kraków 1976.
- Wit Labuda Aleksander, *Studium o „Antku” Prusa. Recepcja, konstrukcja, konteksty*. 1982. Woźniak Monika, Wyke Maria, *The novel of Neronian Rome and its multimedial transformations*. *Sienkiewicz’s „Quo vadis”*, Oxford 2020.
- Woźniak Monika, *W stronę kultury masowej. Światowy rozgłos „Quo vadis” Henryka Sienkiewicza* [w:] *Światowa historia literatury polskiej. Interpretacje*, red.: M. Popiel M. i in., Kraków 2020. Ziejka Franciszek, *Tajemnice „Faraona”*, „*Ruch Literacki*” 1974 z. 1.
- Żabicki Zbigniew, *Posłowie* [w:] E. Orzeszkowa, *Marta*, Warszawa 1953.
- Żabski Tadeusz, *Wstęp do: B. Prus, Opowiadania i nowele*, wybór i oprac., Wrocław-Warszawa-Kraków. BN I nr 291.
- Żabski Tadeusz, *Wstęp do: B. Prus, Placówka*, oprac. Wrocław 1987. BN I nr 251.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej